О. Ю. Шостко, к. ю. н., доцент каф. кримінології та кримінально-виконавчого права НЮАУ імені Ярослава Мудрого, зав. лабораторією дослідження проблем міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю Інституту вивчення проблем злочинності НАПрН України, м. Харків

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ СУБ'ЄКТИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗМЕНШЕННІ РІВНЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Зараз в багатьох європейських країнах розробляються нові методики поліцейської роботи шляхом зміщення акцентів із реактивного поліцейського реагування на проактивне поліцейське втручання, включаючи використання стратегічної розвідки й аналізу злочинності (розвідувальної інформації). Така міждисциплінарна робота вимагає удосконалення координації, комунікації й обміну інформацією в межах системи кримінальної юстиції та інших компетентних органів влади.

У сфері протидії організованій злочинності можна вирізнити два види органів, які уповноважені здійснювати протидію організованій злочинності: *правоохоронні органи загальної компетенції й правоохоронні органи спеціальної компетенції.*

У більшості з досліджених країн основним правоохоронним органом загальної компетенції є поліція, яка структурно підпорядкована міністерству внутрішніх справ країни. Органами спеціальної компетенції з протидії організованій злочинності є або підрозділи поліції (міністерства внутрішніх справ), або потужні самостійні (центральні) агентства, служби, департаменти. Останні створені *в Італії, Великій Британії, Норвегії, Польщі, Угорщині, Чеській Республіці, Хорватії, Болгарії.*

Зокрема, Служба з боротьби з найбільш небезпечною організованою злочинністю — SOCA — є новим потужним правоохоронним органом Великої Британії, який було утворено Актом від 2005 р. "Про найбільш небезпечну організовану злочинність та поліцейську діяльність" (Serious Organised Crime and Police Act 2005).

Пріоритетними напрямами діяльності Служби є такі: підвищення рівня обізнаності про організовану злочинність, про шкоду, якої вона завдає, і ефективність засобів боротьби проти неї; збільшення кількості повернутих коштів, отриманих незаконним шляхом, і кількості розкритих кримінальних справ; підвищення загроз для діяльності організованих злочинних угруповань у Сполученому Ко-

ролівстві через відпрацьовані оперативні й слідчі дії та впровадження нових засобів протидії цьому явищу; співпраця з партнерами в Сполученому Королівстві і за кордоном для посилення діяльності щодо зменшення збитків, які завдані організованою злочинністю; визначення рівнів високоефективної допомоги партнерам Служби із боротьби з особливо небезпечною організованою злочинністю і у разі потреби отримання взаємної підтримки.

Фахівці відмічають високу ефективність роботи спеціалізованого органу у зниженні рівня організованої злочинності у Великій Британії в останні роки.

Спеціалізовані підрозділи можуть також утворюватися для протидії окремим найбільш поширеним або небезпечним видам (формам) організованої злочинної діяльності, які завдають найбільшої шкоди громадянам і суспільству, — відмиванню брудних грошей, фінансовим злочинам, торгівлі людьми, незаконному обігу наркотиків тощо, а також корупції. У деяких країнах *(Нідерланди, Італія, Австрія)* поширеною є практика утворення так званих цільових міжвідомчих команд — слідчих бригад, до складу яких входять представники різних силових відомств, у тому числі судової системи. Використання команди професіоналів із різних правоохоронних або регуляторних органів часто прискорює збирання складних доказів. Ефективність таких міжвідомчих слідчих груп є досить високою, оскільки до розслідування оперативно і на постійній основі залучаються представники правоохоронних органів різної компетенції з відповідним делегуванням повноважень, що дозволяє реагувати на ситуацію злагоджено.

Органи прокуратури мають вагому позицію у протидії організованій злочинності в усіх країнах. Можна виокремити такі їх повноваження. За першим типом співробітники прокуратури розслідують діяння, пов’язані з організованою злочинністю, разом з іншими видами злочинів. Вони не мають спеціальних повноважень і не отримують спеціалізованої підготовки з цього питання. Така організація роботи притаманна більшості країн *(Австрія, Франція, ФРН, Нідерланди, Велика Британія).*

За другим типом в прокуратурах утворюються спеціальні відділи протидії організованій злочинності, співробітники яких мають справу лише з даною категорією злочинів. Такі спеціальні відділи прокуратури утворені в Чехії, Хорватії, Іспанії, Словенії, Польщі. Третій вид організації роботи прокуратури у цій галузі передбачає утворення центрального координаційного органу прокуратури, який скеровує діяльність усіх підрозділів правоохоронних органів, котрі розслідують незаконну діяльність організованих злочинних угруповань. Координаційні підрозділи прокуратури діють в Італії. У деяких країнах *(Сербія, Італія, Словаччина)* запроваджено інститут спеціальних прокурорів, на яких не поширюються вимоги вищестоящих прокурорів, отже, вони є самостійними у своїх діях. Однак слід мати на увазі, що побудова органів прокуратури, їх ком-

петенція і головні завдання у більшості країн Європи відрізняються від прокуратури України, яка за своїми повноваженнями залишається до цього часу такою, яка була 50 років тому за часів СРСР.

НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗЛОЧИННОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

РЕФОРМУВАННЯ СУДОВИХ І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали науково-практичної конференції

14 травня 2010 року

Харків
«Одіссей»
2010